

Alkas.lt

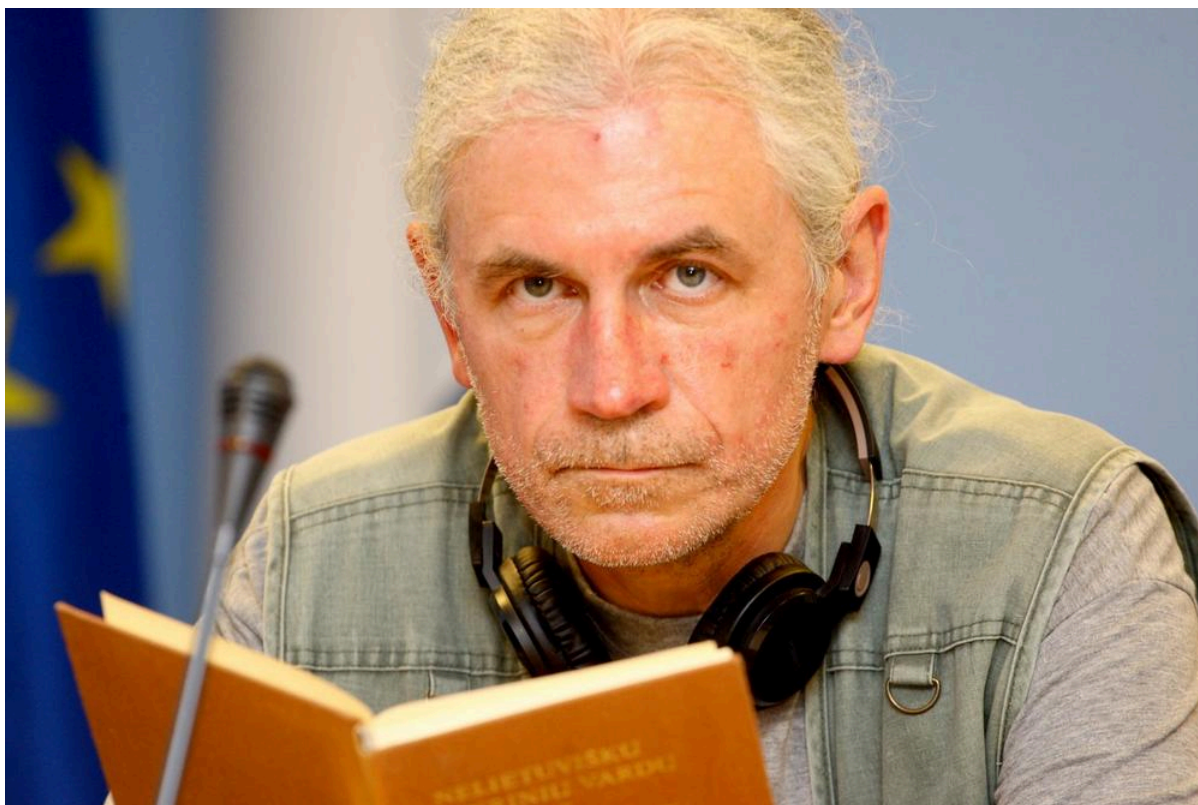
Alkas.lt yra 100 nuošimčių visuomeniniais ir savanoriškais pagrindais sukurtas ir nuolat atnaujinamas internetinis dienraštis

alkas.lt Printed on 2024 11 12

D. Razauskas: Argi lietuvių dauguma – Tėvynės išdavikai?

June 9, 2021

Kategorijos: Lietuvos kelias, Nuomonių ratas, Pilietinė visuomenė, Politika ir ekonomika, Visi įrašai, Visuomenė
Žymos: „Lemtis“, bendri interesai, Dainius Razauskas, Danutė Šepetytė, demokratija, gerovės valstybė, idealas, interviu, kultūra, lietuviai, namų ūkis, politikai, suverenas, tarpusavio santykiai, tauta, Tėvynė, Tėvynės išdavikai, tikrovės klastotė, valstybė, vertybės

Negi gerovės valstybė tėra vienintelis mums likęs šansas? Negi vienintelis siekinys – materialiai gerai gyventi? Kodėl mažai kalbama apie dvasios svidinimą ir pagrindinį valstybės siekį, kurį galima vadinti ir idealu, ir svajone – nacionalinės kultūros, vadinasi, ir Tautos išsaugojimą per amžius?

Vienas žymiausių lietuvių mitologų, religijotyrininkų, Nacionalinės Jono Basanavičiaus apdovanojimą pelnęs Dainius Razauskas (<https://alkas.lt/?s=Dainius+Razauskas>) atsako į Danutės Šepetytės klausimus.

– Ir jūs šyptelėjote, išgirdę žodį „idealas“. Kodėl?

– Nes su šiuo žodžiu siejasi šis tas, kas yra labai lėkšta, infantilu, veidmainiška ir netgi doriškai atgrasu. „Idealais“ žmonės prisidengia, kad už jų pasislėpę galėtų nematomi daryti kai ką visai kita. „Idealai“ – tai gražios iškabos, dailūs fasadai, kurie ir užstoja tai, kas iš tikrųjų vyksta viduje, ir piešia atitinkamą parodomąjį veidą, parodomąją tikrovės klastotę arba, kaip dabar sakoma, simuliakrą.

Ypač kad idealas neįpareigoja: juk tai idealas, jo dar siekti ir siekti! Pagal jį netinka vertinti, spręsti, teisti! Todėl, pavyzdžiui, galima iškelti teisingumo „idealą“ ir po juo ramiai sau sukčiauti, vogti, plėšti. Kadangi „idealai“ daug kam skamba ironiškai, tai vietoj jų dabar plačiau vartojamos „vertybės“, bet jų paskirtis ta pati.

– Jei iš meilės šiandien beliko seksas, jei šeima bėra „namų ūkis“, jei dvasingumas, sąžinė ir garbė apskritai nieko nebereiškia, tai ar ne toks pats likimas ištiko ir „idealus“?

– Na, pasakyme „iš meilės beliko seksas“ man iškart girdisi keli abejotini dalykai, kuriuos, manau, pirmiausia ir verta aptarti. Viena vertus, meilė visuomet asmeniška. Ir net jei šimtai aplinkui kalbės ir elgsis taip, tarsi iš „meilės beliko seksas“, manęs tai vis dėlto niekaip neįpareigoja.

Žinoma, tai sudaro bendrą atmosferą, kuriai dažnai nelengva atsisipirti, daro įtaką ar net spaudimą – ir vis dėlto neįpareigoja. Gal čia ir slypi didžiausias meilės iššūkis: išdrįsti laikytis savo širdies, o ne visokių „nuomonių“.

Antra vertus, pasakymas „iš meilės beliko seksas“ remiasi nebylia prielaida, kad seksas yra labai blogai. Nors susiję, bet man tai labai skirtingi dalykai, ir nors jie skirtingi, nė vienas iš jų nėra „blogas“. Kaip ugnis ir vanduo.

Kaip įkvėpimas ir juokas. Kaip pakylėta malda ir atsipalaidavusi linksmybė. Beje, panaši yra tradicinės apeigos struktūra: pirmiausia malda ir aukojimas, o paskui bendras valgymas ir lėbavimas. Struktūriškai tai kažkas panašaus.

O šeima yra „namų ūkis“ nuo senų senovės. Iš meilės tuokiamasi labai neseniai, gal vos daugiau nei šimtmetį. Prieš tai paprastai ir tuokdavosi ne žmonės, o ūkiai, su labai retomis išimtimis. Ir dabar, nors tarsi jau įprasta tuoktis iš meilės, bet šeimos tvarumo pagrindas veikia yra bendras ūkis, plačiausia prasme – vadinamieji „bendri interesai“.

Dvasingumas, sąžinė ir garbė irgi reiškia tiek, kiek reiškia man, jums, jam ar jai. Dėl jų reikia ne kaimyno atsiklausti, o vėlgi savo širdies. Ir jeigu širdžiai jie reiškia, vadinasi, reiškia iš tikrųjų. O jeigu kaimyno nuomonės išsigandęs ketini savo širdį išversti ir ištrėkšti ant šaligatvio, nekaltink nei kaimyno, nei „šių pagedusių laikų“.

Meilė, dvasingumas, sąžinė ir garbė kaip tik ir virsta „idealais“, kai jie išduodami. Užtat „idealai“ – tai ne tik niekšų priedanga, bet ir menkystų paguoda.

– Gerovės valstybė bendrąja prasme reiškia visuotinę materialinę gerovę. Net jeigu išties materialinė gerovė galėtų pasidaryti visuotinė, ar to žmogui gana? (Kodėl dirbi? Kad uždirbčiau pinigų. Kam jie tau? Kad nusipirkčiau daiktų. O kai juos nusipirksi? Pirksiu geresnių. Argi ne užburtas ratas?)

– Pasakysiu ereziją: „daiktų“ savaimė nėra. Medžiaga tesudaro labai mažą dalį „daikto“ – didžiąją jo dalį sudaro mūsų mintys. Daikto gražumas ar negražumas – tai ne jo savybė, o mūsų mintys apie jį. Daikto paskirtis – ne jo

savybė, o mūsų mintys apie galimybę jį pritaikyti, juo pasinaudoti. Daikto vertė – ne jo savybė, o mūsų mintys apie galimybę jį iškeisti.

Iš tikrųjų mes perkame ne daiktus, o savo mintis. Mintis apie savo veiklą, savo vietą, savo vertę šiame pasaulyje. Jeigu aš, pavyzdžiui, slidininkas ar dviratininkas, tai privalau turėti deramas slides ar dviratį, slidininko ar dviratininko aprangą ir t. t. Maždaug panašiai.

Iš tikrųjų mes perkame savimonę, savo nuomonę apie save, kurią susidarome pagal kitų nuomones. Perkame save kitų akyse, vienas kito akyse. Dėl to svarbu ne absoliuti, o santykinė kaina. Absoliuti kaina tėra „idealas“. Kaina pagal apibrėžimą yra santykinė.

Dainius Razauskas | Redakcijos archyvo nuotr.

Todėl iš tikrųjų gerovės, tikros gerovės valstybė priklauso ne tik ir net ne tiek nuo ekonomikos, kiek nuo žmonių tarpusavio santykių, vidinių tarpusavio santykių, nuo tarpusavio minčių vienu apie kitus.

O tai galų gale reiškia – nuo kultūros. Žmonių gyvenimo gerovė tuo aukštesnė, kuo aukštesnė jų kultūra. Tikroji vidinė kultūra, o ne parsiduoti skirta kultūros iškaba.

Kas be ko, aukštos vidinės kultūros visuomenė savaime suklesti ir ekonomiškai, nes ekonomika, „rinka“ – tai mūsų tarpusavio santykių atspindys, pinigine jų išraiška. Ekonomikos išvis nebūna be kultūros, kultūra – ekonomikos pradžia ir sąlyga. Kitaip gerovės valstybė tėra „idealas“.

– Ar jums nesusidaro įspūdis, kad politikai pamiršo, kam reikalinga valstybė?

– Apie dabartinius Lietuvos politikus mano širdis kužda labai skaudžiai, liūdnai, netgi baisiai. Net nedrąsu balsiai išstarti. Ji man sako, kad dauguma Lietuvos politikų šiuo metu yra Tėvynės išdavikai. Pats nelabai suprantu, kaip taip galėjo nutikti. Argi ir mūsų, šiuolaikinių lietuvių, dauguma – Tėvynės išdavikai?

O jeigu ne, tai kaip jie atsiduria mūsų renkamoje valdžioje? Mano galva, taip atsitinka todėl, kad valdžia įsigudrino didele dalimi remtis ne juos išrinkusiais piliečiais, o išorinėmis jėgomis, įgalinusiomis ją pergudrauti, iškreipti demokratiją savo naudai ir mumis, rinkėjais, pasinaudoti savais, iš anksto sumanytais, tikslais.

Iš esmės mes, rinkėjai, dabartinei valdžiai nebesame reikalingi – tik savo rankomis uždedame karūną ant galvos kažkam, kas ir be mūsų pagalbos galėtų ją sau užsimaukšlinti. Tik tada baigtųsi žaidimas demokratija.

Demokratija graži, todėl jis, tas kažkas, mielai ją puošiasi. Bet ne daugiau. Deja, nežinau, kas jis toks: ar vietinis banditas, ar kurios užsienio valstybės statytinis. O gal ir taip, ir kitaip, nes vietiniam banditui gal visai smagu jaustis kitos valstybės vertinamam...

– Kaip šitaip nutiko, kad pasiekusi Laisvę, Tauta sutriko ir pametė kelią?

– Na, tauta skamba išdidžiai. Iš tikrųjų sąmoningą tautą tesudaro – geriausiu atveju! – vos apie 10 proc. jos narių. Maždaug kaip galva žmogaus kūne. Norint tautą pavergti, nebūtina ją visą mušti ir kankinti – gana kaip nors „nukenksminti“ tuos 10 proc. Ir jų žudyti nebūtina – galima kitaip atitraukti nuo valdžios svertų.

Tam, beje, kuo puikiausiai tinka likusieji 90 proc. tautos, jei tik pavyksta juos pasitelkti savo naudai demokratijos procedūromis. Šitaip nuo kūno tarsi atjungiamo jo galva, o vietoj jos prisijungia kita, kuri iš tikrųjų valdo padėtį ir valstybę.

Jei ką, kūnas galvą tebeturi, niekas jos kirte nekirto – jokio kraujo! Be valios tabaluojančią galvą netgi galima papuošti tautine juostele. Galima netgi paimti už plaukų ir pakinkuoti į ritmą tautinei giesmei. O jai ištryškusių ašarų prisiskirti sau už nuopelną ir paversti savotišku savęs įteisinimu, jausmine legitimizacija.

– Susidaro įspūdis, kad valdžia aktyviai veikia naujo išvietinimo, ištautinimo, iškultūrinimo (netgi išlytinimo) linkme. Ar tai neprimena sovietinio „internacionalinio mankurto“ projekto?

– Primena. Bet yra esminių skirtumų. Jie labai paprasti: prieškario ir pokario okupantas daugiau nei dešimt metų plėšė, prievartavo, kankino, žudė ir trėmė. Smurtu išnaikinta per 10 proc. Tautos. Be abejo, taikytasi į tuos pačius 10 proc. galvos, bet daugiau mažiau kliuvo visiems.

O dabar lyg niekas nemuša, netremia. Nereikia žiemą miške žeminėje gyvam pūti. Ir kurgi mūsų kultūrinė Laisvės kariauna? Sodybėles prie ežerėlių prižiūri? O užtektų susitelkti, be ginklų, be muštynių, net be tuščių šūkių gatvėse – susitelkti dvasia, širdimi, žodžiais ir bendrais darbais. Kaip visada, užtektų 10 proc. Ir viskas grįžtų į vietas.

Tiesa, jei demokratinė priedanga liautųsi veikusi, mūsų plėšikėlis imtųsi atviro smurto. Nė kiek tuo neabejoju. Pirmiausia „taškinio“ šaudymo – pavienių rengėjų šalinimo. Tam puikiai tinka „teisėsauga“. Tiesą sakant, Putino Rusija – puikus pratybų poligonas. Žiūrėkite, kaip elgiamasi ten, ir bus aišku, kas veikia ir ką, vadinasi, ketinama panaudoti.

– Citata iš jūsų pasisakymo: „Kiekvienas likimas, tiek žmogaus, tiek tautos, turi savo raktą. Kiekvienas likimas yra uždavinys, turintis savą sprendimą. Išsisukinėdamas nuo savo lemties uždavinio, tiek žmogus, tiek tauta tolydžio silpsta, praranda gyvybines galias, gyvenimo džiaugsmą, pilnatvę ir laisvę“. Ar tai nėra mūsų šiandienos apibūdinimas?

– Na, tai nuolatinė būtiškoji padėtis. Tik verta būtų pridurti, kad vadinamasis likimas – tai ne kažkieno primestas suvaržymas, o tavosios širdies išraiška. Ir jį sudaro ne vien išorinės aplinkybės, o gal net labiau jų vidinė prasmė, kuri atsiskleidžia tik mąstančiam protui (Prasmė ir protas lietuvių kalboje – bendrašakniai žodžiai).

Ir kuo giliau, erdviau protas mąsto, tuo gilesnė, erdvesnė jam atsiskleidžia būties prasmė. Taip „neperžengiamos kliūtys“ vieną dieną gali pasirodyti buvusios paprasčiausias iššūkis, paskatinimas augti. Kaip slenkstis, per kurį niekaip nepersiropščia dar nevaikštantis kūdikis ir kurio net nebepastebi vos pramokęs vaikščioti.

Todėl pagrindinis raktažodis – augti. Žinoma, viduje, dvasioje. Mokyti, lavinti, mąstyti. Viską pačiam permąstyti, pačiam išjausti. Nes tai ir yra vadinamojo suverenumo šaknis. Tauta, kuri pati nemąsto ir nejaučia, o tik dairosi, ką kur pamastė ir kaip pasijuto kiti, negali būti suverenas, vadinasi, ir išlaikyti savos valstybės.

– Toje pačioje kalboje Vasario 16-osios proga nurodėte išeitį: „Atpažinęs savo lemties uždavinį ir atsigręžęs į jį veidu, ėmęs jį už ragų, tiek žmogus, tiek tauta savaime pradeda atgauti jėgas, gyvenimo džiaugsmą, pilnatvę ir laisvę“. Kas, jūsų manymu, galėtų pagelbėti jį atpažįstant?

– Likimas atpažįstamas tada, kai atsiranda, kas jį atpažįsta. Tai lyg savotiškas nubudimas. Miegojau, miegojau, sapnavau ir staiga – op! Viskas tarsi taip pat, tik kažkas visiškai kitaip. Kas? Ogi tai, kad nebemiegu.

Jaunesniam pasakysiu rūščiau. Atsikelk naktį, apie 3 ar 4 val., nueik į išvietę ar vonią, atsistok vienas prieš veidrodį (jis ten paprastai yra), įsižiūrėk tiesiai sau į akis ir paklausk: „Ką tu darai iš mano gyvenimo?“,

„Kodėl leidi mane stumdyti visoms šitoms nesibaigiančioms smulkioms baimėms ir pagundoms? Ar tau patinka aš, pastumdėlis?“, „Kodėl taip lengvai pasiduodi visokioms nuomonėms ir taip lengvai išduodi tai, kas man iš tikrųjų svarbiausia, brangiausia?“

Būtų galima daug tokių klausimų prisakyti. Bet visi jie sueina į vieną. Atsiprašau, kad jis gali nuskambėti kiek nemandagiai, tačiau pati ši padėtis yra visiškai nemandagi. Tai vieta, kur nebėra jokio mandagumo, jokio „politektiškumo“. Tas vienintelis klausimas skambėtų maždaug taip: „Žmogau, ar tu turi kiaušus?“

Tai ne maskulinizmas. Kalbu ne apie lytinius organus, o apie visai ką kita. Kalbu apie teisę būti, kurios tau niekas niekada nepadovanos. Stokis dabar ir pasiimk ją. Nes jeigu ne, tai daugiau niekada negalėsi prieš veidrodį pakelti akių. O visa kita – tik niūrios pasekmės.